

Spinoza, Benedikt. Pojednání o nápravě rozumu a o cestě, kterou je veden přímo k pravému poznání věcí. 1. vyd. Praha: Filosofia, 2003. 136 s. ISBN 80-7007-178-8
(*vybrané pasáže jen a pouze pro účely kurzu*)

I. O dobrech, po kterých lidé přechasto touží

35 – „zkoumat, zda by mohlo být dáno něco, co by bylo opravdovým dobrem a bylo by sdílitelné a co by samo podněcovalo ducha odmítajícího všechno ostatní, či snad dokonce něco, co kdybych našel a získal, *těšil bych se z toho věčně stálou a nejvyšší radostí [continua ac summa in aeternum fruere laetitia]*“

„to, co se začasť vyskytuje v životě a co lidé, jak je možné soudit z jejich jednání, pokládají za nejvyšší dobro, lze zpětně vyjádřit touto trojicí: *bohatství, čest a sláva a také rozkoš smyslů*“

39 – „všechny ty věci, po nichž obyčejní lidé touží, nejen že neposkytují léčivý prostředek k zachování našeho bytí, ale jsou mu dokonce na závalu a často jsou příčinou zahynutí těch, kteří jsou jimi ovládáni“

41 – „Nebot' kvůli tomu, co není milováno, nikdy nevznikají spory. Zahyne-li to, nenastane smutek. Bude-li to náležet jinému, neobjeví se závist. Nebude strach, nenávist, tedy jedním slovem řečeno žádné pohnutí ducha. To vše ovšem nastává v lásce k věcem, které mohou zaniknout, což jsou všechny, o nichž jsme právě hovořili.“

„Ale láska k věci věčné a nekonečné poskytuje duchu radost samu a vylučuje veškerý smutek, což je právě to, po čem je třeba silně toužit a všemi silami to vyhledávat.“

„*Pokud jsem schopen vážné a hluboké úvahy.* Ačkoli jsem to totiž myslí jasně poznával, nebyl jsem přece schopen kvůli tomu odložit veškerou lakotu, rozkoš smyslů a slávu.“

II. O dobru pravém a nejvyšším

43 – „získávání peněz nebo rozkoše smyslů a slávy je na škodu tím déle, čím déle jsou vyhledávány kvůli nim samým, a nikoli

jako prostředky k něčemu jinému. Jakmile jsou opravdu vyhledávány jako prostředky, tak mají svou míru a nijak neškodí.“
„Je-li na věc pohlíženo z hlediska její přirozenosti, nelze ji nikterak nazývat *dokonalou* nebo *nedokonalou*. Zvláště když jsme poznali, že vše, co se děje, děje se podle věčného řádu [aeternum ordinem] a určitých zákonů přirozenosti.

Člověk ve svém slabém duchu [humana imbecillitas] onen řád nepostřehuje svým myšlením a mezitím pojímá jaksí svou přirozenost jako mnohem silnější.“

IV. O čtyřech způsobech poznávání

51- „abych zde shrnul všechny *způsoby poznávání*, které jsem měl až doposud za nepochybné ohledně přitakávání něčemu a popírání něčeho, a zároveň abych začal poznávat své síly a přirozenost, o jejichž zdokonalení usiluji“ – „čtyři nejdůležitější:

I. Je poznatek, který máme z *doslechu* nebo nějakého libovolně nazývaného znaku.

II. Je poznatek, který máme z *nejisté zkušenosti*, tj. ze zkušenosti, jež není určena rozumem, ale je tak nazývána proto, že se náhodou objevila a nemáme žádnou jinou zkušenost, která by jí odporovala. Proto pro nás platí za neotřesitelnou.

III. Je poznatek, v němž *usuzujeme na esenci věci z jiné věci*, ale ne adekvátně. To se děje tehdy, když usuzujeme z nějakého účinku na příčinu nebo když vyvozujeme závěr z něčeho univerzálního, co je vždy doprovázeno nějakou vlastností. |

IV. Konečně pak je poznatek, v němž je *věc poznávána skrze samotnou esenci* nebo skrze poznání její nejbližší příčiny.“

V. O nejlepším způsobu poznávání

57 – „krátký výčet prostředků nutných pro dosažení našeho účelu. Jsou to tyto:

I. Poznat přesně naší přirozenost, kterou hodláme zdokonalit, a zároveň poznat přirozenost věcí pouze natolik, nakolik je to nutné pro to,

II. abychom z toho správně vyvodili rozdíly, shody a rozpory věcí,

III. aby bylo správně pochopeno, co mohou věci snést a co nikoli,

IV. aby se to slučovalo s přirozeností a mocí člověka [natura et potentia hominis]. Z toho se snadno vyjeví *nejvyšší dokonalost, k níž může člověk dospět.*“